RĂSPUNDEREA SUBSIDIARĂ A DEBITORULUI INSOLVABIL–SINTEZA DOCTRINEI DE SPECIALITATE

SUBSIDIARY LIABILITY OF THE INSOLVENT DEBTOR – SYNTHESIS OF SPECIALIZED DOCTRINE

CZU: 347.736

Tudor LEȘANU
Universitatea de Stat din Moldova
ORCID iD: 0009-0001-3502-0381
E-mail: lesanu.avocat@gmail.com

Summary: *The article analyzes the ambiguous nature of Article 248 paragraph (5) of the Insolvency Law, with a focus on the starting point of the limitation period for the action in subsidiary liability. The study highlights the interpretative difficulties generated by the initial wording of the provision and their impact on judicial practice, including the erroneous influence of Supreme Court Plenum Recommendation no. 86/2016. Through comparative-analytical methods, it demonstrates the convergence with Romanian doctrine, where subsequent legislative amendments have clarified the issue. The main conclusion is that the limitation period must be linked to the moment of identifying the culpable person through the administrator's or liquidator's report, and not to the mere temporal limits of committing the acts. Finally, as the law should be legislative reformulation is proposed, aimed at restoring clarity, predictability, and coherence in the legal regime of subsidiary liability.*

Keywords: *insolvency, liability, prescription period, interpretation, case law, management bodies.*

Abstract*. Răspunderea subsidiară a debitorului reprezintă una dintre cele mai discutate instituții ale dreptului insolvabilității, situată la intersecția dintre răspunderea civilă delictuală și mecanismele specifice de protecție a creditorilor guvernată de legea insolvabilității. Articolul de față își propune să ofere o sinteză sistematică a doctrinei de specialitate, printr-o analiză comparativă a opiniilor doctrinare naționale și internaționale, precum și a fundamentelor conceptuale care justifică instituirea acestei forme de răspundere. Sunt examinate delimitările între răspunderea subsidiară și alte forme de răspundere juridică (solidară, delictuală generală, contractuală), cu accent pe criteriile de atragere a răspunderii, precum fapta ilicită, vinovăția, prejudiciul și legătura de cauzalitate. Totodată, articolul explorează funcția preventivă și sancționatorie a răspunderii subsidiară, reliefând rolul său în protejarea echilibrului raporturilor juridice și în descurajarea conduitelor abuzive ale debitorilor sau ale persoanelor care exercită controlul asupra acestora. Analiza doctrinară relevă divergențe semnificative între viziunile care o concep ca o formă sui generis de răspundere civilă și cele care o subsumează cadrului tradițional al răspunderii delictuale. Concluzia principală a studiului este că răspunderea subsidiară a debitorului nu este doar un instrument tehnic al dreptului insolvabilității, ci și o expresie a principiului echității și a imperativului de a menține încrederea creditorilor în mecanismele de protecție oferite de dreptul civil.*

Introducere

Instituția răspunderii subsidiare în procedura de insolvabilitate are menirea de a sancționa conduita culpabilă a membrilor organelor de conducere care au provocat sau agravat incapacitatea de plată a debitorului. Într-un mediu economic marcat de instabilitate și riscuri crescânde pentru agenții economici, existența unui cadru normativ riguros privind răspunderea acestor persoane dobândește o importanță atât practică, cât și teoretică de prim ordin.

În același timp, răspunderea subsidiară reflectă ideea de solidaritate juridică între debitor și persoanele care au profitat, direct sau indirect, de pe urma administrării defectuoase a patrimoniului. Prin urmare, aceștia sunt chemați să suporte, în mod proporțional, consecințele materiale ale propriilor decizii. Lipsa unei aplicări coerente și eficiente a acestui mecanism ar goli de conținut finalitatea însăși a procedurii de insolvabilitate, reducând-o la o simplă formalitate, lipsită de rolul său reparator și de funcția sa preventivă.

Problema științifică de importanță majoră a răspunderii debitorului insolvabil se referă la necesitatea dezvoltării unui cadru juridic eficient și coerent. Acest cadru trebuie să fie capabil să guverneze în practică această instituție juridică cât mai eficient în scopul protecției intereselor creditorilor și asigurării unui echilibru între responsabilitățile manageriale și protecția împotriva abuzurilor.

Studiul de față își propune să ofere o sinteză sistematică a doctrinei de specialitate într-o problematică cheie și anume în privința termenelor de înaintare, printr-o analiză comparativă a opiniilor doctrinare naționale și internaționale, precum și a fundamentelor conceptuale care justifică termenele acesteia. Scopul final al articolului este dezvoltarea unei interpretări corecte a termenelor legale pentru asigurarea răspunderii subsidiare ca o expresie a principiului echității și a imperativului de a menține încrederea creditorilor în mecanismele de protecție oferite de dreptul civil.

Rezultate și discuții

Un punct central de convergență în majoritatea lucrărilor de specialitate se referă la întinderea și sensul termenului pentru introducerea unei acțiuni în răspundere subsidiară. În redacția inițială a Legii nr.149/2012, art.248 alin.(5) prevedea că „măsura prevăzută la alin. (1) se prescrie în termen de 3 ani de la data la care a fost cunoscută sau trebuia să fie cunoscută persoana care a cauzat starea de insolvabilitate, dar nu mai devreme de 2 ani de la data hotărîrii de intentare a procedurii de insolvabilitate”.

Analiza textului de lege relevă existența mai multor criterii temporale care condiționează exercitarea acțiunii de atragere la răspundere subsidiară. Aceste criterii, deși menite să asigure claritatea reglementării, au generat în practică dificultăți interpretative, conducând adesea la soluții contrare rațiunii legii.

Un prim aspect problematic vizează momentul de început al termenului de prescripție de trei ani. Dacă momentul final al acestui termen este relativ clar și nu a provocat controverse semnificative, determinarea punctului de plecare a suscitat numeroase discuții. În esență, se ridică întrebarea: termenul de prescripție începe să curgă de la data întocmirii raportului administratorului, în care sunt identificate cauzele insolvabilității și persoanele culpabile, sau de la data intentării procedurii de insolvabilitate? Doctrina națională nu a oferit până în prezent o analiză sistematică asupra acestei probleme, fapt ce a lăsat un vid conceptual. În consecință, jurisprudența a preluat rolul de interpretare, dar soluțiile pronunțate au fost adesea divergente și, pe alocuri, dificil de conciliat cu scopul normei.

Este esențial de subliniat că, de regulă odată cu admiterea spre examinare a cererii introductive debitorul are sarcina să-i predea administratorului provizoriu toată documentația. În practică însă, nu sunt rare situațiile în care administratorul nu intră în posesia documentelor sau în care datele furnizate de autorități nu dezvăluie în mod clar existența unor fapte culpabile și nici persoanele care le-au săvârșit. În asemenea cazuri, el este lipsit de informații precise, nu poate indica nominal persoanele pasibile de răspundere subsidiară și se limitează la a prezenta doar cauzele generale ale insolvabilității.

Pe acest fundal, regula generală privind începutul termenului de prescripție de trei ani trebuie raportată, în mod firesc, la data la care este cunoscut raportul întocmit pentru ședința de raportare. Doar în lipsa unor asemenea informații clare se poate considera că momentul de referință îl constituie data deschiderii procedurii, dar numai în măsura în care administratorul sau lichidatorul era, în mod obiectiv, în măsură să cunoască persoanele culpabile.

În sprijinul acestei interpretări, prof. univ. dr. Ion Turcu arată că raportul administratorului judiciar sau al lichidatorului, prevăzut de art. 59 din Legea română a insolvenței, constituie în mod uzual principala sursă de informare asupra cauzelor și persoanelor vinovate de producerea insolvenței, iar data luării la cunoștință de acest raport reprezintă momentul inițial al curgerii termenului de prescripție de trei ani[1]. Aceeași logică se regăsește și în art. 74 alin. (1) din Legea nr. 149/2012[2], care stabilește că, prin hotărârea de intentare a procedurii, dreptul de administrare al debitorului este transferat administratorului sau lichidatorului, ceea ce asigură – sau ar trebui să asigure – cunoașterea faptelor prejudiciabile și a persoanelor responsabile la momentul prezentării raportului pentru ședința de raportare.

S-ar putea ridica obiecția că, în anumite situații, creditorii – de pildă, cei care sunt și asociați ai debitorului – cunosc persoanele și faptele prejudiciabile anterior deschiderii procedurii. Totuși, această împrejurare nu poate conduce la un calcul an-

[1] Ion Turcu. Legea procedurii insolvenței. Comentariu pe articole. București: C.H.Beck, 2012, pag.701.

[2] Legea insolvabilității Republicii Moldova nr.149 din 29.06.2012 publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.193-197 din 14.09.2012

ticipat al termenului de prescripție. Fundamentul acestei soluții rezidă în principiul de drept „*nemo plus juris ad alium transferre potest quam ipse habet*": dreptul la acțiune privind atragerea răspunderii subsidiare nu poate lua naștere mai devreme de deschiderea procedurii, întrucât numai din acel moment această răspundere devine operantă. Prin urmare, chiar dacă material dreptul la acțiune ar putea fi conceput ca născut anterior, curgerea termenului de prescripție nu poate fi concepută sub nicio formă înainte de momentul intentării procedurii.

Un alt factor de confuzie derivă din formularea inițială a art. 248 alin. (5) din Legea nr. 149/2012, care prevede că acțiunea se prescrie în termen de trei ani de la data la care a fost cunoscută sau trebuia cunoscută persoana responsabilă, dar nu mai devreme de doi ani de la hotărârea de intentare a procedurii. Norma reproduce aproape *ad litteram* fostul art. 139 din Legea română nr. 85/2006. Interpretarea literală relevă că termenul de trei ani nu poate curge și nu se poate împlini înainte de doi ani de la intentarea procedurii. Rațiunea acestei soluții constă în faptul că membrii organelor de conducere răspund pentru prejudiciul efectiv rămas neacoperit – adică pentru creanțele validate și nesatisfăcute – prejudiciu care nu poate fi stabilit decât după valorificarea tuturor activelor sau implementarea planului de restructurare.

În același spirit, doctrina românească a subliniat că termenul de trei ani, chiar dacă în abstract ar putea fi corelat cu momente anterioare, nu se poate împlini „mai devreme de doi ani de la data deschiderii procedurii"[3]. Această interpretare însă a fost deturnată de jurisprudența națională, care a înțeles termenul de doi ani ca reprezentând perioada în care faptele prejudiciabile trebuie să fi fost săvârșite anterior intentării procedurii. O asemenea viziune își are originea în Recomandarea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 86 din 20 ianuarie 2016[4], care a fost ulterior constant preluată și în jurisprudență.

O asemenea orientare jurisprudențială este însă profund eronată. Textul legal se referea explicit la „doi ani de la data deschiderii procedurii". Aplicarea normei în spiritul ei ar fi trebuit să excludă interpretarea retroactivă propusă de Recomandare. Poziția expusă în această recomandare deturnează sensul evident al textului și a substituit voința legiuitorului printr-o construcție jurisprudențială lipsită de fundament normativ. Încă de la o primă lectură se poate constata că Recomandarea nr. 86 a Plenului Curții Supreme de Justiție contravine dispozițiilor art. 248 alin. (5) din Legea insolvabilității – text cu natură procedurală – și a alimentat o jurisprudență eronată a instanțelor de insolvabilitate. Suplimentar se ridică o întrebare de ordin logic și metodologic: cum se poate deduce, din formularea legală, concluzia Curții conform căreia „termenul de 2 ani reglementat de aceeași normă este prevăzut pentru calculul limitelor temporale în care au fost comise acțiunile enumerate la alin. (1) al art. 248

[3] Ion Turcu. Legea procedurii insolvenței. Comentariu pe articole. București: C.H.Beck, 2012, pag.703.

[4] Recomandarea nr.86 din 20.01.2016 cu privire la practica aplicării art.248 alin.(5) din Legea insolvabilității nr.149 din 29.06.2012

anterior intentării procesului de insolvabilitate”? În mod evident, art. 248 alin. (5) nu conține nicio referire la „limitele temporale” ale faptelor prejudiciabile.

Această interpretare jurisprudențială este, prin urmare, incompatibilă cu principiul interzicerii interpretării extensive în defavoarea persoanei vizate. Sintagma legală „de la data deschiderii procedurii” nu putea fi în niciun caz echivalată cu „până la momentul deschiderii procedurii”.

Pe de altă parte, trebuie recunoscut că însăși norma transpusă în art. 248 alin. (5) – preluată aproape identic din art. 138 al Legii române nr. 85/2006 – este susceptibilă de critici, nu pe linia jurisprudenței naționale, ci din perspectiva raționamentului juridic corect. Legiuitorul român în redacția Legii din 2006 a omis să analizeze efectele practice ale acestei formulări. Aplicată *mutatis mutandis*, norma creează un paradox: termenul de prescripție ar funcționa în limite de minimum doi ani și maximum trei ani de la deschiderea procedurii, ceea ce ar conduce, în fapt, la un interval efectiv de un singur an. Situația devine problematică deoarece, în majoritatea cazurilor, procedurile de insolvabilitate se finalizează într-un termen mai scurt de doi ani. Astfel, s-ar ajunge ca administratorul sau lichidatorul să fie obligat să aștepte doi ani pentru a introduce acțiunea, deși procedura în sine se poate închide într-un interval mai redus. Mai mult, art. 117 alin. (1) din Legea insolvabilității prevede expres că procedura falimentului nu poate dura mai mult de doi ani, ceea ce intră într-o contradicție evidentă cu art. 248 alin. (5).

Această problemă a fost sesizată și în doctrina română. Profesorul Ion Turcu, comentând art. 138 din Legea nr. 85/2006, a subliniat că „*nu credem că este corectă interpretarea textului în sensul că termenul de 3 ani începe să curgă după ce au trecut 2 ani de la deschiderea procedurii, deoarece ar fi flagrant în contradicție cu principiul celerității. În mod uzual, procedurile simplificate nu durează doi ani, ci mult mai puțin, în jur de 2–3 luni*”[5].

Conștient de aceste disfuncționalități, legiuitorul român a revenit asupra textului odată cu adoptarea Legii nr. 85/2014. În art. 170[6], acesta a reformulat norma astfel: „*Prescripția începe să curgă de la data la care a fost cunoscută sau trebuia să fie cunoscută persoana care a contribuit la apariția stării de insolvență, dar nu mai târziu de 2 ani de la data pronunțării hotărârii judecătorești de deschidere a procedurii de insolvență*”. Prin această modificare, a fost înlăturată formularea ambiguă „mai devreme de doi ani”, care generase contradicții logice și interpretări defectuoase.

Noua redactare a fost apreciată pozitiv de doctrină și practicieni. În literatura de specialitate, inclusiv în Tratatul practic de insolvență elaborat sub egida Institutului Național pentru Pregătirea Practicienilor în Insolvență, s-a remarcat că „problema interpretării textelor care guvernează cursul acestor termene a fost clarificată în noua

[5] Ion Turcu. Legea procedurii insolvenței. Comentariu pe articole. București: C.H.Beck, 2012, pag.707.

[6] Legea României nr.85 din 25 iunie 2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență.

reglementare”[7]. Rezultă astfel că, în spiritul art. 170 al Legii nr. 85/2014, termenul de prescripție începe să curgă de la momentul cunoașterii sau al posibilității obiective de cunoaștere a persoanei vinovate, dar nu mai târziu de doi ani de la deschiderea procedurii – fiind astfel eliminată eroarea de logică legislativă generată de vechea formulare.

În continuarea efortului de corectare a erorilor de tehnică legislativă, legiuitorul național a intervenit prin Legea nr. 141 din 16.07.2020[8], modificând alin. (5) al art. 248 din Legea insolvabilității și oferindu-i o nouă redactare: „Termenul începe să curgă de la data în care a fost cunoscută sau trebuia să fie cunoscută persoana care a cauzat insolvabilitatea, dar nu mai târziu de 2 ani de la data hotărârii de intentare a procedurii de insolvabilitate”. Această modificare a înlăturat, în dreptul național, ambiguitatea inițială și a asigurat o formulare coerentă și compatibilă cu principiile securității raporturilor juridice.

Este de remarcat că legiuitorul român a mers chiar mai departe în perfecționarea reglementării. Prin Ordonanța de urgență nr. 88 din 27.09.2018, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 840 din 02.10.2018[9], art. 170 din Legea nr. 85/2014 a fost modificat, consacrând expres că: „Acțiunea prevăzută la art. 169 se prescrie în termen de 3 ani. Prescripția începe să curgă de la data la care a fost cunoscută sau trebuia cunoscută persoana care a contribuit la apariția stării de insolvență, dar nu mai târziu de data publicării în Buletinul Procedurilor de Insolvență a raportului administratorului judiciar/lichidatorului judiciar prevăzut de art. 58 alin. (1) lit. b) sau, după caz, art. 64 lit. a)”.

Această soluție legislativă este una deosebit de valoroasă, întrucât pune capăt oricărei incertitudini privind momentul de la care începe să curgă termenul de prescripție, ancorându-l în publicarea raportului administratorului/lichidatorului judiciar în Buletinul Procedurilor de Insolvență. Din acest moment, faptele și persoanele responsabile devin accesibile tuturor creditorilor și terților interesați, asigurând transparența și previzibilitatea necesare.

În acest context, și având în vedere modificările operate prin Legea nr. 141/2020, este imperios ca art. 248 alin. (5) din Legea insolvabilității să fie aplicat potrivit rațiunii textului din care a fost preluat – art. 138 din Legea română nr. 85/2006 – și nu conform interpretărilor eronate promovate de Recomandarea Plenului CSJ nr. 86/2016. De altfel, până la modificările din 2014, niciun practician sau judecător român nu a recurs la o asemenea interpretare forțată, precum cea potrivit căreia termenul de doi ani ar reprezenta o limită temporală de săvârșire a faptelor prejudiciabile sancționabile.

---

[7] Radu Bufan, Andreea Deli-Diaconescu ș.a. Tratat practic de insolvență. Vol.I. București: Hamangiu, 2018, pag.542.

[8] Legea nr. 141 din 16.07.2020 pentru modificarea Legii insolvabilității nr. 149/2012 publicată în Monitorul Oficial Nr. 205-211 din 14.08.2020.

[9] https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/205429, accesat la 15.09.2025.

De *lege ferenda*, se impune modificarea art. 248 alin. (5) din Legea insolvabilității în următoarea redactare: „Acțiunea prevăzută la alin. (1) se prescrie în termen de 3 ani. Prescripția începe să curgă de la data la care a fost cunoscută sau trebuia cunoscută persoana care a contribuit la apariția stării de insolvabilitate, dar nu mai târziu de data prezentării raportului administratorului insolvabilității/lichidatorului prevăzut la art. 114 alin. (1)".

Această reformulare răspunde exigențelor de claritate și previzibilitate a normei, înlătură riscul unor interpretări arbitrare sau chiar contrare rațiunii legii și confirmă importanța implicării practicienilor în procesul de modernizare legislativă.

Concluzii

Articolul demonstrează că reglementarea termenului de prescripție pentru acțiunea în răspundere subsidiară, deși concepută pentru a asigura echilibrul între protecția debitorului și drepturile creditorilor, a fost marcată de ambiguități legislative și interpretări divergente. Norma inițială a art. 248 alin. (5) din Legea nr. 149/2012 a combinat în mod nefericit mai multe repere temporale, ceea ce a condus la o jurisprudență contradictorie și, uneori, contrară scopului declarat al legii – celeritatea și previzibilitatea procedurii de insolvabilitate.

Analiza comparată cu dreptul român relevă că soluția corectă constă în raportarea momentului de început al prescripției la data identificării persoanei culpabile prin raportul administratorului/lichidatorului, iar nu la limite temporale artificiale sau retroactive. În lipsa unei asemenea ancorări clare, interpretările instanțelor au fost vulnerabile la derapaje metodologice, cum arată și Recomandarea Plenului CSJ nr. 86/2016.

Reformele legislative ulterioare, atât în România, cât și în Republica Moldova, au clarificat parțial problema, însă persistă necesitatea unei redactări de lege ferenda care să lege explicit prescripția de prezentarea raportului administratorului, pentru a exclude orice interpretare arbitrară.

În concluzie, întinderea și sensul termenului de prescripție în materia răspunderii subsidiare trebuie înțelese nu doar ca o chestiune tehnică de calcul, ci ca o garanție fundamentală a securității juridice. Ceea ce contează nu este vechimea formală a faptelor, ci existența unei legături cauzale reale cu starea de insolvabilitate, astfel încât răspunderea să fie aplicată proporțional, echitabil și previzibil.

Referințe bibliografice:

1. Ion Turcu. Legea procedurii insolvenței. Comentariu pe articole. București: C.H.Beck, 2012, 808 p.
2. Legea insolvabilității Republicii Moldova nr.149 din 29.06.2012 publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.193-197 din 14.09.2012.

3. Recomandarea nr.86 din 20.01.2016 cu privire la practica aplicării art.248 alin.(5) din Legea insolvabilității nr.149 din 29.06.2012.
4. Legea României nr.85 din 25 iunie 2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență.
5. Radu Bufan, Andreea Deli-Diaconescu ș.a. Tratat practic de insolvență. Vol.I. București: Hamangiu, 2018, 1248 p.
6. Legea nr. 141 din 16.07.2020 pentru modificarea Legii insolvabilității nr. 149/2012 publicată în Monitorul Oficial Nr. 205-211 din 14.08.2020.

Resurse web:

7. https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/205429, accesat la 15.09.2025.

(N.B.): *articolul este elaborat în cadrul programului de doctorat la specialitatea științifică 553.01 – drept civil. Tema de cercetare „Răspunderea membrilor organelor de conducere ale debitorului – formă specială de răspundere delictuală”.*